

שיחות מוסר חכמה ודעת משולחנו של מרון ראש הישיבה הגאון רבי צבי שינקר זצוק"ל

עבדו את ה' בשמחה - בדרכי התשובה

מתוך שיחה בישיבת בית דוד, זמן אלול תשס"ה

ופעם אמרתי למשגיח, שאחד אמר לי שקשה לו לשמוע את השיחות, זה מביא אותו לעצבות. אמר לי המשגיח כך, תשמעו טוב; כשאני התחלתי ללמוד מוסר, הבנתי שמתחילתי ועד סופי כולי מלא לא במה שצריך, רחוק מאד. אבל דבר נוסף הבנתי, שכמו שאפשר לקלקל כך אפשר לתקן, אם אפשר לקלקל אפשר גם לתקן, ובידי לתקן את עצמי, ואכן לקחתי את עצמי לידיים לתקן את עצמי. ואז הוא המשיך כך - זו מדרגה נוראה שלא שייכת לנו, תיכף נראה למה - הוא אמר לי, 'אני לא יודע בכלל מה זה עצבות'!... מכיון שהגעתי להבנה שבידי לתקן את עצמי, ואני אכן מתקן את עצמי, וכי יש שמחה יותר גדולה מהמוצב שאני מרגיש שכל יום אני מתקן את עצמי? אינני יודע מהי עצבות!...

ובאמת, מי שקצת יודע, זה הלא דבר פלא! כל העבודה של המשגיח היתה מחוץ לדרך הטבע, 'יום ולילה לא ישבותו', וזו העבודה הכי קשה, במשך שישים שנה לרגע הוא לא פסק מעבודת ה', 'יומם ולילה הוא סיגף את עצמו לשברי שברים'.

המשגיח זכרוננו לברכה מעולם לא נשען על כסא. אצל המשגיח לא ראו מושג של עייפות, וגם אם הוא לא ישן כל הלילה, זה לא שינה לו כחוט השערה, למחרת אותו 'יום עבודה', אותו הדבר. אף פעם הוא לא נרדם בצהריים, גם בשבת. מפני שאדם שעובד, מה שייך אצלו, וכי חייל ישן בצהרים... זה עצלות! בין אם היה ער בלילה או ישן, בצהרים הוא לא ישן. ואצלו היה זה לעיתים קרובות שהיה ער כל הלילה, או עכ"פ רובא דרובא של הלילה. אם נתבוננו קצת, זה העבודה הכי קשה, לכאורה זו 'עבודה שחורה'...

אלא שאדרבה, לא שייך להחזיק בכזה מצב של עבודה, בלי שיש שמחה מהעבודה הזאת. בנ"א שבסוף היום אומר לעצמו שברתי את עצמי לרסיסים, ויש לו שמחה מכך, זה הלא התקרבות לה! 'הרחיק מהעולם הזה, זה הקירוב לה', והוא שמח בקרבת אלוקים, אדם כזה לא מתעייף. ואדם כזה לא משנה לו אם ישן או לא, זה מצב אחר לגמרי. בודאי שאלו דרגות גבוהות, אבל זה שייך רק על ידי שמחה מהעבודה!

מי שראה את המשגיח בכל תפילה, איזה עבודה הוא השקיע! אבל זה טעות להגיד שהוא השקיע 'עבודה' בתפילה, כל תפילה היתה אצלו 'יום טוב'! העבודה נתנה לו שמחה, העבודה נתנה לו חיות. וכמו שראש הישיבה זכרוננו לברכה אמר פעם עליו, ומי שהכיר אותו מקרוב ידע זאת, הוא אמר: אני עוד לא הכרתי כל חיי אדם שמח כמו המשגיח.

אם בנ"א זוכה להגיע לקרבת אלוקים, 'טוב לי תורת פ'ך מאלפי זהב וכסף', יש לו שמחה מהעבודה! כל שבירת החומר, וכל מידה שהאדם עוקר, זה מקרב את האדם לבוראו. ואת עיקר העבודה השקיע המשגיח על כל מידה ומידה, עד ששבר את הכל לרסיסי רסיסים. בודאי שזו עבודה גבוהה מאד, וצריך להשקיע הרבה עד שמגיעים לזה.

דבר אחד אנו צריכים לדעת: אומרים מהבית הלוי, [אולי הפרטים לא מדויקים], שפעם הרב'ה לימד את רבי חיים בצעירותו איזה שטיקל גמרא

- הנה אם בנ"א רוצה לבחון על מעשה אם הוא טוב או לא, הרי לפעמים יש מעשה שקשה לברר אם הוא מצוה או עבירה, ופעמים רבות זה יכול להתברר לאחר זמן, אם הוא רואה שהלב מתעורר לקיים מצוות - סביר להניח שגם הדבר ראשון הוא מצוה, ואילו אם הלב מושך אותו לעבירות - סביר להניח שגם קודם זה היה עבירה, 'ועבירה גוררת עבירה'. ובאמת זהו אותו הדבר גם כשעושים 'תשובה'; כשבנ"א מתחרט על עבירה, אזי חרטה יכולה להיות בשני אופנים. יש חרטה שהוא מקבל מרץ על ידה, ומתעורר לפעול ולעשות. ולעומת זאת, יש חרטה שמייאשת אותו. וזהו המבחן! אם בנ"א עושה תשובה, והתשובה מביאה אותו לייאוש, זה לא 'תשובה' אמיתית, ואדרבה, זוהי תשובה שבאה מכח היצר הרע, [וכפי שהחיי אדם (כלל קמג) מאריך, שלפעמים היצה"ר מעורר את האדם לתשובה]. רבי חיים וולאז'נר אומר בשאלות (ע"י אות לו), וזה הביאור בדבריו, שלפעמים העיצבון שבא מהעבירה הוא עוד יותר גרוע מהעבירה עצמה, זה עבירה יותר גדולה. ולכן יש יצר הרע'ס כאלו, לעורר חרטה שמביאה ייאוש, שיכנס לעיצבון. חרטה אמיתית זה רק כשזה מביא ל'התחדשות', לעשות דברים טובים. אבל אם זה מייאש, זה כולו יצר הרע!...

הרב דסלר מביא בשם ספר פרי הארץ (פר' בשלח), יש בחז"ל (ע"י נדרים ט, א; שבת מוסר פכ"ה) לשון ש'רשעים מלאים חרטות', והוא מבאר שרואים כאן בחז"ל שבנ"א יכול להיות כל החיים עם חרטה, ואעפ"כ הוא רשע! גם אחרי החרטה הם רשעים.

והביאור הוא פשוט לפי"ז, מכיון שהחרטה שלהם היא לא חרטה שמביאה מרץ לעשות, אלא אדרבה, החרטה של הרשעים מביאה אותם לייאוש, והחרטה עצמה גם היא באה מהיצר הרע, וממילא אין לזה ערך. ולא רק שאין לזה ערך, אלא זה חרטה שצריך לברוח ממנה! כל דבר שבא מכח היצה"ר, צריך לברוח ממנו.

אדרבה, היסוד של תשובה אמיתית, זה קבלה על העתיד! בנ"א בא עם מרץ לקבל, ובין אם הוא נופל אח"כ או שלא, כשהוא בא עם כח לפעול ולעשות - זה נקרא לעשות תשובה! אבל אם הוא נשאר ב'חרטה', ואין לו מרץ לעשות, אין ערך לחרטה, ולא רק שזה לא מעלה את האדם, אלא אדרבה, זה עוד מוריד את האדם! ובנ"א צריך לבחון זאת טוב. זה דבר שמצוי אצל בחורים, והרבה פעמים הכל בא מכח היצר, וצריך לומר: 'נכון, נכשיתי, אבל אל תבלבל לי את הראש... נתחיל מחדש!' יותר מידי להתבוסס בחרטה, זה חרטה של יצר הרע, לא חרטה של 'יצר טוב'.

זכורני, המשגיח זכרוננו לברכה היה מדבר שיחות מאד חריפות, ואנשים לא ידעו איך לקבל זאת, זה יכל להביא לאבד את ה'מצב רוח' קצת... היה זקן אחד, שעוד שמע את רבי ישראל כמה שנים, והוא אמר שהמשגיח מדבר יותר חריף מרבי ישראל!... ובאמת, מי שידוע, רבי ישראל דיבר שיחות בדרך לגמרי אחרת, יותר בדרך דרוש.

כמה פעמים, ורבי חיים לא קלט. הוא בא לבית הלוי שלמד אתו פעם אחת, והיה הפלא ופלא, הוא הבין מיד.

אמר הבית הלוי [כמדומני], כדי שלא יגרם חלישות הדעת לזה שלימד אותו, הלא הוא חזר כמה פעמים ולא הועיל, אז הוא אמר לו כך: אם אחד הכנים אורח ונתן לו לאכול לחמניה אחת, ואחרי שאכל הוא נשאר עוד רעב, דפק בעוד דלת, ועוד אחד נתן לו לחמניה, והלאה הוא נשאר רעב, דפק בדלת שלישית וקיבל לחמניה שלישית, ונהיה שבע. הוא ניגש לבעל הבית ואומר לו יי"ש, אתה השבעת אותי... אומר לו הבעה"ב: זה לא נכון, שליש מהשבע זה הלחמניה הראשונה, אני רק השלמתי את השובע, גם הלחמניה הראשונה והשניה זה כל אחד שליש בשובע.

אמר רבי יושע בער, אתה חושב שאני הסברתי ולכן הוא הבין, זה לא כך! היה צריך להסביר לו שלוש פעמים, ואני הסברתי רק את השליש האחרון. כך הוא אמר כדי לפייס את דעת המלמד.

ומה שברצוני לומר הוא, שהנה הרמב"ם (פ"ב מתשובה) אומר שתשובה זה 'עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לכסלה עוד', זה דרגה גבוהה מאד, אבל אין זה מוכרח שצריכים לבוא לתשובה הזאת בפעם אחת, אפשר לעשות 'תשובה' מאה פעמים וליפול, אבל בסוף כשהוא מגיע לתשובה, אזי לכל מאה הפעמים יש חלק בתשובה! כל המאה פעמים הביאו אותו לידי תשובה שלמה.

וכך גם מבאר רבי ישראל (אור ישראל מאמר י' ל) על רבי עקיבא, ואת זה צריך לדעת בזמן שאנחנו נמצאים בו; כתוב בחז"ל (אדר"נ ו) שרבי עקיבא ראה 'אבנים שחקו מים', היו טיפות שעשו בור באבן, אמר רבי עקיבא אם מים שוחקים אבן, על אחת כמה וכמה שהתורה תשחוק את לבי.

אמר רבי ישראל, מה הנקודה שממנה רבי עקיבא התעורר? ומבאר, בחז"ל רואים שרבי עקיבא ניסה כמה פעמים ללמוד תורה, אלא שהוא לא קלט והגיע לייאוש, וכשהוא ראה את האבן, זה הוציא אותו מכל מחשבות הייאוש! מהאבן הוא למד, שכל הטיפות שהיו במשך כל השנים, לכל טיפה יש שותפות בחור שבאבן, ועל אף שבטיפות הראשונות לא ניכר כלל שינוי באבן, אבל כשלבסוף נעשה חור, זה הלא מכוח כל הטיפות!

בנ"א שעושה מצוות, גם אם אינו מרגיש כעת שינוי, אבל תדע! מצוות עושות 'חור' בלב, אם נדמה לך שלא פעלת ולא עשית ואתה לא מצליח - אין כזה דבר! אחרי כמה שנים תראה שינוי, וכל מעשה שותף בשינוי.

הזאת צריך כל אחד לדעת; הן אמנם אין הרבה ערך בדבר כשלעצמו, אם

אחד מתעורר ומיד שוב נופל, אבל יש לזה ערך בטווח הארוך, כל התעוררות יש לה שותפות בתוצאה. וכל ההתחזקות, ואפילו של עשר דקות, גם זה אוצר יקר, וצריך לדעת להעריך כל דבר קטן! ואדרבה, מי שמצליח זה רק מי שיודע להעריך כל דבר קטן. ברוך השם היום למדתי, נכון שיכולתי ללמוד יותר, אבל יכולתי גם ללמוד פחות, וממילא מה שלמדתי זה גם זכות עצומה, וצריך להודות על כך להקב"ה. כל אחד במדרגה שלו צריך להרגיש שמחה מעבודת ה'! - -

היצר הרע הכי גדול זה 'ייאוש', ואילו 'יצר טוב' זה 'עשיה'! כתוב בחז"ל שהיצר הרע נקרא 'מלך זקן וכסיל' (קה"ר ד, טו), ומה הפשט בזה? הלא לכאורה היצירה פועל כמו צעיר, והוא גם פועל כמו חכם גדול... אלא האדם נקרא על שם פועלו, על שם מה שהוא מפעיל, והיצירה מפעיל שהאדם יהיה 'זקן וכסיל', הוא עוסק בלעשות אנשים לזקנים וכסילים, ולכן קוראים לו זקן וכסיל.

שמעתי פעם על תלמיד חכם מופלג מאד, בעל מדרגה, והוא חלה והיה מסוכן. וסיפרו לי משמו [אינני יודע אם זה סיפור מוסמך] שהוא אמר כך: אני הלא צריך לחפש זכותים, להגיד להקב"ה על מה שאני יהיה בריא, רבוש"ע, מה אני יכול להבטיח? שאני אלמד יותר טוב? קשה לי להבטיח, אינני יודע אם אעמוד בזה. שאתפלל יותר טוב? ג"כ לא יודע אם אעמוד בזה. הוא כבר קודם למד טוב והתפלל טוב, הוא היה גאון עולם, אך כל אחד נתבע לפי דרגתו, זה בלי סוף. והוא אמר כך, דבר אחד אני יכול להבטיח, ואשתדל בכל הכוחות לעמוד בזה, לשמוח יותר בעבודת ה'! ובזה אנו צריכים להתחזק.

והרי חז"ל תקנו לנו שכשיוצאים מבית המדרש צריך להודות! 'מודה אני לפניך ששמת חלקי מיושבי בית המדרש! צריך להרגיש שמחה, 'שאנו משכימים והם משכימים, אנו משכימים ומקבלים שכר' וכו', לדעת להוקיר זאת, ולשמוח על כך שזכינו להיות מיושבי בית המדרש.

ובאמת אפילו עצם הישיבה בבית המדרש היא זכות גדולה, כתוב בחז"ל (קידושין ל, ב) 'אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש', גם אם לא תלמד שם, דבר ראשון תלך לבית המדרש, ה'מנוול' כבר נהיה מנוול של בית המדרש, זה משהו אחר. יש מנוול של הרחוב ויש מנוול של בית המדרש. 'ששמת חלקי מיושבי בית המדרש', זה לבד מחייב הודאה.

ועל אחת כמה וכמה אם בנ"א מרגיש שעלה בלימוד! צריך לדעת להוקיר ולהעריך, ולהרגיש שצריך להודות על זה. - -

גדולה שימושה / מתוך דברי זכרון אודות רבינו זצ"ל, שנמסרו מפי ידידו מן הגר"ש דויטש זצוק"ל - מובא בתוך ימי השלושים להסתלקותו

ומי שהכיר, יודע שהיו דברים אצלם שממש נראה שלא שייך שאדם יצליח לעשותם, למשגיח היו הנהגות ייחודיות, גם בענייני הגשמיות וכדומה, דברים שממש לא מובן איך אדם יכול לעמוד בכאלו דברים, ממש עינה את עצמו, אני לא רוצה להאריך בזה, מספיק מה שאני בעצמי שמעתי מהמשגיח בהקשרים אחרים, שלא יהיה טעם באוכל, ועוד כמה וכמה דברים.

ומי שרואה דברים כאלו, מוטל עליו להעביר זאת הלאה. ידוע שאצל הרבה גדולי ישראל, זה היה נחשב ל'עבודה' בפני עצמה, לספר סיפורים על גדולי ישראל. מי שהכיר אצל מן הרב שך, הוא יכל לשבת שעות, בעיקר זה היה בחול המועד, ולספר סיפורים עם כל הדיוקים, כמו ב'בריסק' בדיוק מי הלך ואיך הלך...

והמטרה בכל זה היה 'ללמד', ללמוד מהנהגת גדולי הדורות. לפעמים יש הנהגה שאנחנו לומדים בספרים איך צריך להתנהג, אבל תמהים לעצמינו האם באמת ניתן ליישם כאלו דברים, ולכן חשוב לספר ולדעת שהיו 'גדולים' שכל מה שכתוב הם חיו את זה עד הסוף!

ואם יש מצוה תמידית לזכור את הקב"ה, אז הן אצל מן המשגיח והן אצל מן הרב שך ראו

- - אחד הדברים שחושבני שמחובתי להדגיש; אין לשער ואין לתאר, את ההתבטלות מצד אחד, 'שימושה' יותר מלימודה, שהיה לרבי צבי אצל מן המשגיח רבי יחזקאל זצוק"ל, בצורה מיוחדת במינה, ואחר כך - ובאותו זמן - אצל מן ראש הישיבה הגר"מ שך זצוק"ל, גם בצורה בלתי רגילה, הרבה שליחויות היה עושה בשליחותם. זכורני שהמשגיח היה שולח אותו אל מן הקהילות יעקב הסטייפלר לשאול שאלות. וכמה שסמך עליו בענייני צדקה.

ומן הרב שך ממש שיתף אותו - ואני יכול להעיד על כך - בכל העניינים הפנימיים שהיו. גם דברים שאני לא הבנתי, הוא היה מבאר לי. הוא ידע בכל דבר מה הסיבה ואיך הדרך.

ה'שימוש' שהיה לו אצל המשגיח וראש הישיבה לא היה סתם שימוש, אלא הוא ממש קיבל מהם את כל הנהגות, וידע כיצד צריך להתנהג בכל מצב, שזה עיקר הענין של 'שימוש', ובזה הוא היה מיוחד במינו. ולכן זכה להיות אחד ממזכירי הרבים, שלקחו על עצמם להעביר את ה'מסורת' שקיבלו ממנו הרב שך ומן המשגיח. היום אני לא יודע כמה זוכרים אותם, לצערנו הרב, אבל הוא הרגיש שיש עליו חובה להעביר לדור הבא מה שראינו.

ובאמת מי שהכיר טוב את מן הרב שך, גם אצלו זה היה בדיוק אותו הדבר, וממילא בכל דבר המחשבה היתה רק מה רצון ה'. בכל הדרשות מן הרב שך תמיד דיבר על אמונה, וראו כשהוא מדבר שהדברים יוצאים מן הלב. ואם זוכים לשמש כראוי, מזה יוצא אדם כ"כ גדול בכל השטחים.

ואת זה הוא ראה מחובתו להעביר לתלמידים, ועשה זאת כסדר, היה רגיל לספר מגדולי ישראל. הדפיסו כעת את השיחות שלו, כמדומני שלא ראיתי שיחה שלא מוזכר מעשה מהמשגיח או מהרב שך או מגדולים אחרים, ועכ"פ זה מה שתמיד שמעתי ממנו, תמיד היה אומר דבר זה ראיתי אצל הרב שך, את זה ראיתי אצל המשגיח, ואת הכל הוא רצה להעביר לדור הלאה - -